

Lieta C-347/23 [Zabitoń]ⁱ

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2023. gada 2. jūnijs

Iesniedzējtiesa:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 8. maijs

Prasītāji:

L.B.

J.L.

Atbildētāja:

Getin Noble Bank S.A.

LĒMUMS

[..]

Sąd Apelacyjny w Warszawie [Apelācijas tiesa Varšavā] 28. Civillietu nodaļa [..]

[..]

izskatījusi [..] tiesas sēdē

lietu pēc **L.B., J.L.** prasības

pret ***Getin Noble Bank S.A.*** ar juridisko adresi Varšavā

par samaksu,

nolemj:

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts.. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

1. Eiropas Savienības Tiesai, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu, prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai uzdot jautājumu:

vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 2. panta b) un c) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka fiziska persona, kas noslēdz hipotekārā kredīta līgumu, lai iegūtu līdzekļus viena mājokļa iegādei, ko paredzēts izīrēt par atlīdzību (*buy-to-let*), ir uzskatāma par “patērētāju” šīs direktīvas izpratnē?

2. Pamatojoties uz *k.p.c.* (Civilprocesa kodekss) 177. panta 1. punkta 31. apakšpunktu apturēt tiesvedību līdz brīdim, kad Eiropas Savienības Tiesa sniegs atbildi uz iepriekš minēto prejudiciālo jautājumu.

[..]

LĒMUMA PAMATOJUMS [..]

[..]

1 [Iesniedzējtiesas rekvizīti]

2 [..]

3 [Pamatlietas dalībnieku un to pilnvaroto personas dati].

4 [..]

5 [..]

6 Pamatlietas priekšmets un attiecīgie fakti.

7 Ar 2019. gada 27. decembrī celto prasību [..] prasītāji lūdza piespriest samaksāt par labu viņiem summu 764 938,17 PLN. Prasītāji norādīja, ka viņi ar atbildētāju banku bija noslēguši Šveices franku (CHF) valūtā indeksētu hipotekārā kredīta līgumu, kurā bija ietverti nepieļaujami līguma noteikumi, kas līgumu padarīja spēkā neesošu. Ņemot to vērā, prasītāji pieprasa no atbildētājas bankas, lai tā atmaksātu summu, kas atbilst visiem kredīta maksājumiem, kas samaksāti, izpildot šo līgumu.

8 Iebildumu rakstā atbildētāja lūdza prasību noraidīt, norādot, ka tās ieskatā pušu noslēgtais kredītlīgums neesot spēkā neesošs, un neietverot nepieļaujamus līguma noteikumus.

9 [..] Iesniedzējtiesa konstatēja, ka prasītāji, kuri dzīvo Londonā, 2008. gadā nolēma iegādāties mājokli Polijā. Prasītāji neplānoja dzīvot šajā mājoklī. Lai īstenotu šo plānu, viņi izmantoja Polijas nekustamā īpašuma pārvaldnieka J.P. pakalpojumus [, kurš] kļuva par prasītāju pilnvaroto personu un pārstāvēja viņus, slēdzot kredītlīgumus, iegādājoties mājokli, iznomājot mājokli un apkalpojot īrniekus.

- 10 2008. gada 3. aprīlī prasītāji iesniedza *Noble Bank S.A.* Varšavā (bankā, kuras tiesību pārņēmēja ir atbildētāja) pieteikumu, lai saņemtu kredītu [...] CHF valūtā uz 360 mēnešiem mājokļa [...] iegādei Varšavā [...]. Pieteikumā tika norādīts, ka prasītāji iegādājas mājokli, lai to izīrētu par atlīdzību (“*buy-to-let*”). Turklāt prasītāji norādīja, ka viņi ir precējušies un atrodas laulāto mantas kopībā, dzīvo Londonā, prasītājam ir vidējā izglītība un viņš ir policijas darbinieks, bet prasītājai ir augstākā izglītība un viņa ir skolas direktore.
- 11 Kopā ar kredīta pieteikumu prasītāji parakstīja deklarāciju, kurā viņi apliecināja, ka ir iepazinušies ar valūtas maiņas kursa riska jēdzienu (kas nozīmē, ka kredīta maksājumi var svārstīties gan uz augšu, gan uz leju atkarībā no tās valūtas maiņas kursa svārstībām, kurā kredīts tika ņemts), kā arī ar kredīta maksājumu modelēšanu un CHF/PLN maiņas kursa vēsturisko diagrammu par periodu no 2004. gada 9. novembra līdz 2006. gada 2. jūlijam.
- 12 2008. gada 20. jūnija prasītāji [...] noslēdza hipotekārā kredīta līgumu [...], kas indeksēts CHF valūtā. [...] [B]anka piešķīra aizņēmējam aizdevumu 710 407,07 PLN apmērā, kas indeksēts atbilstoši CHF valūtas kursam saskaņā ar kredītlīguma un bankas reglamenta noteikumiem (2. panta 1. punkts). Kredīts bija paredzēts nekustamā īpašuma iegādei sākotnējā tirgū [...] (2. panta 2. punkts). Kredīta termiņš bija 360 mēneši (2. panta 3. punkts). Kredīts tika izmaksāts PLN valūtā, vienlaicīgi konvertējot to izmaksas dienā uz kredītlīgumā norādīto valūtu saskaņā ar valūtas pirkšanas kursu, kas bija spēkā bankā kredīta piešķiršanas dienā (3. panta 8. punkts). Visu no līguma izrietošo saistību atmaksu tika veikta PLN valūtā uz kredīta kontu (4. panta 2. punkts). Valūtas maiņas kursa noteikšanas metode un datums (pamatojoties uz kuru tiek aprēķināti kredīta maksājumi un pašreizējais parāda atlikums), kā arī atmaksas grafika precizēšanas nosacījumi bija noteikti līguma noteikumos (4. panta 4. punkts). Kredīta procentu likme bija mainīga un līguma noslēgšanas dienā tā bija 6,66 % gadā, ko veidoja piemērojamās 3M LIBOR atsauces likmes CHF valūtai [...] un bankas nemainīgais uzcenojums, kas bija 3,95 % (5. panta 1. punkts). Kredītlīguma neatņemama sastāvdaļa bija *Noble Bank S.A.* Varšavā hipotekāro kredītu reglaments (13. pants).
- 13 *Noble Bank S.A.* Varšavā hipotekāro kredītu reglamentā bija paredzēts, ka ārvalstu valūtā denominēta kredīta (vai tā daļas) izmaksa tiek veikta PLN, vienlaikus konvertējot izmaksājamo summu izmaksas dienā uz kredītlīgumā norādīto valūtu saskaņā ar bankas noteikto attiecīgās valūtas pirkšanas kursu aktuālajā valūtas maiņas kursu tabulā (11. panta 7. punkts), ja kredīts tiek izmaksāts ārvalstu valūtā, kredīta atmaksas grafiks tiek izteikts kredīta valūtā, un kredīta maksājumu summa tiek aprēķināta saskaņā ar bankas noteikto ārvalstu valūtas pārdošanas kursu, pamatojoties uz bankas aktuālo valūtas kursu tabulu atmaksas dienā (12. panta 7. punkts) [...].
- 14 Kredītlīguma saturs vai noteikumi netika apspriesti. Pēc kredītlīguma noslēgšanas banka izmaksāja kredītu [...]. Mājoklis tika izīrēts par atlīdzību un ienākumi no īres galvenokārt tika izmantoti, lai atmaksātu kredīta maksājumus. Prasītāji visu laiku

dzīvoja Londonā, kur [...] viņi neveica nekādu saimniecisko darbību. Prasītāji nedzīvoja mājoklī Varšavā [...], savukārt telpu, īrnieku un aizdevuma apkalpošanu viņu vārdā veica J.P. 2009. gada 21. decembrī puses noslēdza kredītlīguma pielikumu, kas ļāva prasītājiem kredīta daļas atmaksāt tieši CHF valūtā, bet, neskatoties uz to, visi līgumā paredzētie parādi tika maksāti PLN valūtā (kopā 764 938,17 PLN laikposmā no 2008. gada 7. jūlija līdz 2019. gada 10. maijam). 2019. gada 18. oktobrī prasītāji atmaksāja visus parādus saskaņā ar kredītlīgumu, pēc tam viņi pārdeva mājokli B. ielā.

15 Atbilstošās tiesību normas.

16 Polijas tiesību normas.

17 1964. gada 23. aprīļa *Ustawa – Kodeks cywilny* [Likums, ar ko nosaka Civilkodeksu] (*Dz.U.*, Nr. 16, 93. poz., ar grozījumiem), turpmāk tekstā – “Civilkodekss”

18 Patērētājs ir jebkura fiziska persona, kura ar komersantu noslēdz tiesisku darījumu, kas nav tieši saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību (22.¹ pants).

19 Uzņēmējs ir fiziska persona, juridiska persona un 331. panta 1. punktā minētā organizatoriskā vienība, kas savā vārdā veic saimniecisko vai profesionālo darbību (43.¹ pants).

20 Patērētāju līguma noteikumi, kuri nav individuāli saskaņoti, patērētājam nav saistoši, ja tie nosaka tā tiesības un pienākumus pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot tā intereses (nepieļaujami līguma noteikumi). Tas neattiecas uz noteikumiem par pušu pamatpienākumiem, it īpaši cenu vai atlīdzību, ja tie ir nepārprotami formulēti (385.¹ panta 1. punkts).

21 Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs (385.¹ panta 2. punkts).

22 Līguma noteikumu saderība ar labiem tikumiem tiek novērtēta attiecībā uz situāciju līguma slēgšanas brīdī, ņemot vērā tā saturu, tā noslēgšanas apstākļus, kā arī citus līgumus, kas ir saistīti ar līgumu, kurā ir iekļauts novērtējamais noteikums (385.² pants).

23 Eiropas Savienības tiesību akti.

24 Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis), par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp. – īpašais izdevums poļu valodā, 15. daļa, 2. sēj., 288. lpp.), turpmāk tekstā – “Direktīva 93/13”.

25 Šajā direktīvā: a) “negodīgi noteikumi” ir 3. pantā definēti līguma noteikumi; b) “patērētājs” ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva darbojas nolūkos, kas ir ārpus tās amata, nodarbošanās vai profesijas;

c) "pārdevējs vai piegādātājs" ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura šīs direktīvas aptvertos līgumos darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts (2. pants).

26 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums.

27 Šī prejudiciālā jautājuma nepieciešamība radās tāpēc, ka bija nepieciešams interpretēt ES tiesības, lai pareizi klasificētu (vai nu kā patērētāju, vai kā komersantu) aizņēmēju, kurš iegādājas nekustamo īpašumu, lai to izīrētu. Šim jautājumam ir izšķiroša nozīme šīs lietas iznākamam, jo no tā ir atkarīgs, vai šajā lietā tiks piemēroti Direktīvas 93/13 noteikumi. Proti, ja prasītāji tiek uzskatīti par patērētājiem, tas ļauj atzīt, ka hipotekārā kredīta līguma noteikumi, kuros ir paredzēta indeksācija ar CHF kursu (līguma 2. panta 1. punkts) un CHF/PLN maiņas kursa noteikšana, pamatojoties uz bankas vienusēju lēmumu (līguma 3. panta 8. punkts, kā arī reglamenta 11. panta 7. punkts un 12. panta 7. punkts), ir negodīgi. Šie noteikumi netika individuāli apspriesti, lai gan tie nosaka līguma galveno priekšmetu, nav sastādīti vienkāršā un saprotamā valodā, kā arī tie ir pretrunā ar labticības prasībām, radot būtisku nelīdzsvarotību pušu līgumiskajās tiesībās un pienākumos par sliktu prasītājiem. Šāds vērtējums izriet no tā, ka saistībā ar kredītlīguma noslēgšanu prasītāji tika apgrūtināti ar neierobežotu valūtas maiņas kursa risku, nebūdami informēti par iespējamām sekām, ko varētu radīt nelabvēlīgas CHF/PLN maiņas kursa izmaiņas. Proti, lai gan prasītājiem tika izsniegta CHF/PLN maiņas kursa vēsturiskā diagramma un kredīta maksājumu izmaiņu simulācija šī kursa pieauguma gadījumā, abos gadījumos izsniegtās valūtas kursa svārstības bija nenozīmīgas. Turklāt gan CHF, gan PLN valūta prasītājiem bija ārvalstu valūta, jo viņi savus ienākumus guva GBP valūtā, un nevienā no bankas izsniegtajām simulācijām un diagrammām nebija atsauces uz šo valūtu. Turklāt kredītlīguma un reglamenta noteikumi ļāva bankai noteikt CHF/PLN maiņas kursa apmēru, tādēļ tā varēja tieši ietekmēt prasītāju izpildāmo saistību apmēru. Ja iepriekš minētie kredītlīguma noteikumi tiktu atzīti par negodīgiem un tādējādi nesaistošiem prasītājiem, tas nozīmētu, ka kredītlīgums nebija piemērojams un līdz ar to nebija spēkā, tāpēc visi prasītāju samaksātie kredīta maksājumi bija nepamatoti maksājumi, kas būtu jāatmaksā prasītājiem saskaņā ar prasību ietvertajiem prasījumiem. Tādējādi prasītāju atzīšana par patērētājiem ir pamats prasības apmierināšanai, savukārt konstatējums, ka, noslēdzot līgumu, viņi nebija patērētāji, nozīmēs, ka Direktīvas 93/13 noteikumi un līdz ar to arī Polijas tiesību normas par nepieļaujamiem līguma noteikumiem lietā nav piemērojami, līdz ar to prasība ir noraidāma.

28 Atsaucoties uz līgumslēdzēju statusu – atkarībā no tā, vai tie darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar to amatu, uzņēmējdarbību (nodarbinātību) vai profesiju, – Direktīvā 93/13 ir definēti līgumi, kuriem tā ir piemērojama.¹ Kas attiecas uz

¹ skat.:

- Tiesas spriedums, 2022. gada 27. oktobris, S.V. (Kopīpašumā esoša ēka), 24. punkts,

jēdzienu “patērētājs” Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē, tam ir objektīvs raksturs, un tas nav atkarīgs no konkrētajām zināšanām, kas attiecīgajai personai var būt, vai informācijas, kas tai faktiski ir zināma². Tas ir jāizvērtē, ņemot vērā funkcionālu kritēriju, kas paredz izvērtēt, vai attiecīgās līgumiskās attiecības iekļaujas tādas darbības ietvaros, kura ir ārpus profesijas³. No jēdziena “patērētājs” tvēruma nevar izslēgt gadījumu, kad fiziska persona izmanto dzīvokli, kas ir tās personīgais mājoklis, arī ar profesiju saistītiem nolūkiem, piemēram, veicot algotu tāldarbu vai strādājot brīvā profesijā⁴. Jēdziens “pārdevējs vai piegādātājs” Direktīvas 93/13 2. panta c) punkta izpratnē ir funkcionāls jēdziens, un tas nozīmē, ka ir jāizvērtē, vai konkrētās līgumattiecības notiek tādas darbības ietvaros, ko persona veic kā profesionālu darbību⁵. Tāpat kā “patērētāja” jēdziens Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē jēdziens “pārdevējs vai piegādātājs” šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē ir objektīvs un nav atkarīgs no tā, vai pārdevējs vai piegādātājs nolēmj attiekties pret to kā pret savu pamatdarbību vai kā pret sekundāro un papildu darbību.⁶

29 No šajā lietā konstatētajiem faktiem neapstrīdami izriet, ka prasītāji ņēma kredītu no bankas, lai iegūtu līdzekļus mājokļa iegādei, ko [bija paredzēts] izīrēt. Prasītāji visu laiku dzīvoja Londonā, [...] nedzīvoja un neplānoja dzīvot šajā nekustamajā īpašumā, jo viņi nebija nekādā veidā saistīti ar Varšavu. Visas formalitātes, kas

- Tiesas spriedums, 2019. gada 21. marts, *Pouvin un Dijoux*, C-590/17, 23. punkts,

- Tiesas spriedums, 2018. gada 17. maijs, *Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen*, C-147/16, 53. punkts,

² skat.:

- Tiesas spriedums, 2019. gada 21. marts, *Pouvin un Dijoux*, C-590/17, 24. punkts,

- Tiesas spriedums, 2015. gada 3. septembris, *Costea*, C-110/14, 21. punkts,

³ skat.:

- Tiesas spriedums, 2022. gada 27. oktobris, *S.V. (Kopīpašumā esoša ēka)*, 25. punkts,

- Tiesas rīkojums, 2016. gada 14. septembris, *Dumitraș*, C-534/15, 32. punkts,

- Tiesas rīkojums, 2015. gada 19. novembris, *Tarcău*, C-74/15, 27. punkts,

⁴ skat.:

- Tiesas spriedums, 2022. gada 27. oktobris, *S.V. (Kopīpašumā esoša ēka)*, 32. punkts,

⁵ skat.:

- Tiesas spriedums, 2019. gada 21. marts, *Pouvin un Dijoux*, C-590/17, 36. punkts,

- Tiesas spriedums, 2018. gada 17. maijs, *Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen*, C-147/16, 55. punkts,

⁶ skat.:

- Tiesas spriedums, 2019. gada 21. marts, *Pouvin un Dijoux*, C-590/17, 41. punkts.

bija saistītas ar kredītu un mājokļa iegādi, īri un turpmāko pārdošanu, prasītāju vārdā kārtoja viņu nolīgtais nekustamā īpašuma pārvaldnieks. Mājokļa izīrēšana bija prasītāju mērķis jau no paša sākuma, par ko jo īpaši liecina kredīta pieteikuma formulējums, kurā prasītāji norādīja, ka vēlas izmantot kredīta līdzekļus, lai iegādātos no attīstītāja izīrēšanai paredzētu nekustamo īpašumu (*“buy-to-let”*). Tādējādi prasītāju mērķis nebija apmierināt savas vajadzības pēc mājokļa, bet gan vairoto mantu. Līdz ar to līdzekļu iegūšana īrei paredzētā mājokļa iegādei bija sava veida ieguldījums. Tomēr tajā pašā laikā prasītāji profesionāli nenodarbojās ar uzņēmējdarbību, bet bija nodarbināti uz darba līguma pamata, un īres ienākumi bija paredzēti kā papildu ienākumu avots. Prasītāji neizīrēja citos īpašumus papildus dzīvoklim, kas atrodas Varšavā.

- 30 Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai aprakstītajā situācijā ir pamats uzskatīt, ka aizņēmēji var tikt uzskatīti par “pārdevēju vai piegādātāju” Direktīvas 93/13 2. panta c) punkta izpratnē. Šajā gadījumā ir būtiski noskaidrot, vai orientēšanās uz ienākumu gūšanu, “privāti” izīrējot nekustamo īpašumu, nozīmē darbošanos nolūkos, kas saistīti ar amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju. Ir skaidrs, ka fiziska persona, kura ņemtu aizdevumu, lai iegādātos dažus vai vairākus mājokļus īrei, darbojas nolūkā, kas saistīts ar uzņēmējdarbību, jo šāda mēroga darbībai ir nepieciešama uzņēmējdarbībai raksturīga organizācija. Tomēr arī viena īres nekustamā īpašuma iegādei ir nepieciešama pienācīga uzņēmējdarbības organizācija (šajā lietā prasītāji bija nolīguši profesionālu nekustamā īpašuma pārvaldnieku, lai tas kārtotu visas formalitātes, kas saistītas ar kredītņēmumu un īpašuma iegādi un izīrēšanu, kā arī īrnieku apkalpošanu). Turklāt nekustamā īpašuma izīrēšanu par atlīdzību gan lielā, gan mazā mērogā vieno īpašība, proti, tā ir orientēta uz peļņas gūšanu, kas ir galvenais uzņēmējdarbības veikšanas mērķis.
- 31 Tomēr, no otras puses, ir spēcīgi argumenti par labu viedoklim, ka kredīta saņemšana, lai iegādātos vienu īpašumu izīrēšanai, ir darbošanās nolūkā, kas nav saistīts ar amatu tirdzniecību, uzņēmējdarbību vai profesiju, un ka tādējādi aizņēmējs ir jāuzskata par patērētāju Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē. Proti, lai gan nekustamā īpašuma iegādei ar mērķi to izīrēt ir nepieciešama zināma organizētība, ņemot vērā šādas darbības nelielo mērogu, var uzskatīt, ka tā nav raksturīga uzņēmējdarbībai, jo pat mikrouzņēmuma darbībai mēdz būt lielāks mērogs. Turklāt, lai gan īpašuma izīrēšana pēc būtības nozīmē ienākumus, viena mājokļa gadījumā šie ienākumi nav ievērojami un ir daudz mazāki nekā lielākajai daļai tirgū strādājošo uzņēmumu.
- 32 Šīs lietas faktiskajiem apstākļiem ir būtiski arī tas, ka abi prasītāji kredītņēmuma noslēgšanas brīdī bija nodarbināti uz darba līguma pamata, profesionāli nenodarbojās ar nekustamā īpašuma pārvaldību un nebija ieguvuši izglītību šajā jomā. Tādējādi nekustamā īpašuma izīrēšana nebija svarīgs viņu profesionālais mērķis, kā arī nebija paredzēts, ka tā būs viņu galvenais ienākumu avots. Ienākumi no īres bija sava veida ieguldījums, t.i., uzkrājumu pavairošanas veids, kas ir alternatīva akciju, obligāciju vai ieguldījumu fondu daļu iegādei vai telpu vai krājkontu atvēršanai bankās. Nav šaubu, ka pēdējie uzkrājumu ieguldīšanas veidi nav saistīti ar uzņēmējdarbību, kas, šķiet, ļauj līdzīgu vērtējumu attiecināt arī

uz neliela mēroga nekustamā īpašuma izīrēšanu. Visbeidzot, aizņēmēju atzīšana par patērētājiem tādā situācijā kā šajā lietā, šķiet, labāk sasniegtu Direktīvas 93/13 mērķi aizsargāt patērētājus pret negodīgiem līguma noteikumiem, jo īpaši ņemot vērā to, ka ieguldījumi īres īpašumos ir populārs veids, kā patērētāji pavairo uzkrājumus, kam turklāt ir sociāls ieguvums, jo tas ļauj apmierināt vajadzības pēc mājokļa tām personām, kurām nav sava īpašuma un kuras pašas nevar to iegādāties.

33 Prejudiciālais jautājums.

34 [prejudiciālā jautājuma atkārtojums] [..].

35 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apstākļus, iesniedzējtiesa ierosina uz šo jautājumu atbildēt apstiprinoši.

36 Pamatlietas izskatīšanas apturēšana iesniedzējtiesā.

37 [..]